

STO PROTEKLIH GODINA U HRVATSKOM POVIJESNOM MUZEJU

U Hrvatskom povijesnom muzeju otvorena je kulturno-povijesna izložba pod nazivom »Stoljeće promjena« koja prezentira najznačajnije događanja koja su obilježila život Hrvata u 20. stoljeću. Zanimljivim predmetima, zastavama, kartama, portretima značajnih osoba, fotografijama, dokumentima ispričana je na jednom mjestu povijest Hrvata od života u imperiju Austro-Ugarske Monarhije do samostalne i neovisne Hrvatske.

Izložba je okupila mnoge stručnjake iz zagrebačkih muzeja i diljem Hrvatske, mnoge privatne sakupljače i donatore koji su svojim predmetima upotpunili minulo vrijeme. Zbog pomanjkanja prostora odlučeno je da sve po malo izloži, ali ispriča cjelovita povijesna priča i promjene u pet državnih ustroja i u dva gospodarska sustava, uz prikaz djelovanja Hrvata u tri rata, od kojih su dva bila svjetskih razmjera. Kako su »puhali« vjetrovi mijenjale su se prilike, ljudi, kraljevi, vođe, poglavnici, maršali, vrhovnici sve do siječanjskih izbora 2000., i pobjede koalicije. Izložbu prati i katalog koji broji 167 stranica. Katalog uz uvodne tekstove autorice idejne koncepcije izložbe mr. Rhee Ivanuš, autora likovnog postava arhitekta dipl. arh. Željka Kovačića i tekst uvaženog povjesničara dr. Marijana Maticke objašnjava bitne odrednice hrvatske povijesti 20. stoljeća, donosi opise kataloških jedinica za muzealije koje su povijesno kontekstualizirane i kronologiju zbivanja po godinama od početka stoljeća do 2000. godine.

Kroz sto godina na ovom trusnom području mnogo toga se promijenilo, ali trobojnica ostaje i ona je lajtmotiv izložbe. Izloženo je 680 muzejskih predmeta koji su smješteni u simboličke inscenacije koje nagovještaju i prizivaju u sjećanje prošla vremena.

Najupečatljivijim muzejskim predmetima od kojih su većina prvi puta izloženi satkana je izložba koja grbovima i zastavama, kartama, novčanicama, ilustracijama osoba iz političkog života, vođa, ali i anonimnih vojnika i branitelja, odorama, oružjem, tiskom, dokumentom i fotografijom čija je umjetnička vrijednost u sjeni njihove povijesne i dokumentarne poruke, dočarava život u minulom razdoblju. Uz političare, nisu zanemareni niti velikani 20. st. kao što su izumitelji, pronalazači, nobelovci, glazbenici, sportaši, umjetnici, slikari i književnici.

Odabir izvora koji najbolje ilustriraju pojave 20. st. bio je iznimno težak posao, između ostalog i stoga što o tome trenutno postoji i svakodnevno nastaje čudesna inflacija građe. Zbog toga je izložba upotpunjena kronologijom bitnih događanja, društvenih procesa i pojava, jednostavno ispisanom na listovima koji lebde u prostoru, na samom početku priče o stoljeću koje je za nama (u veži palače Oršić-

Rauch). Iako ne objašnjava uzroke ni posljedice, ona posjetitelju omogućava bolje snalaženje u obilju informacija, prezentiranih kasnije u postavu pretežno putem metaforičnih inscenacija i simboličnih slika.

Izložba je podijeljena sadržajno i kronološki u pet cjelina i to: **Prvo razdoblje (1900.–1918.)** pokazuje život u imperiju Austro-Ugarske Monarhije, obilježen težnjama za samostalnošću i ujedinjenjem, ali i uzdrman općim sukobom u Prvom svjetskom ratu. Unutar svaka cjeline ima podtema, a to su gospodravstvo, znanost, kultura, šport i umjetnost.

Drugo razdoblje (1918.–1941.) bavi se stvaranjem jugoslavenske države, od Države Slovenaca, Hrvata i Srba (koja je trajala 45 dana tijekom 1918. g), preko Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca (do 28. lipnja 1921. kada je donesen Vidovdanski ustav), odnosno Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca (od Vidovdanskog ustava do 3. listopada 1929.) i proglašenja Kraljevine Jugoslavije (koja traje do travanjskog rata 1941).

Treće je razdoblje vrijeme suprotstavljenih ideologija i rata 1941.–1945. iz kojeg dio Hrvata izlaze kao pobjednici na strani antihitlerovske koalicije, a dio nacije nosi pečat ratnih gubitnika.

Četvrta izložbena cjelina obuhvaća najdulji period od 1945. do 1990. i ilustrira život u socijalizmu uz parolu »bratstva i jedinstva«, obnovu i izgradnju, ali i pokušaja osamostaljenja Hrvatske 1971. g. Slamanje »hrvatskog proljeća« i razdoblje hrvatske šutnje rezultati će nezadovoljstvom u okviru jugoslavenske zajednice i težnjom za samostalnom državom.

Peta i završna cjelina obuhvaća vremensko razdoblje od 1990.–2000.; tj. od prvih višestranačkih izbora, konstituiranja višestranačkog sabora Republike Hrvatske, proglašenja demokratskog Ustava Republike Hrvatske 22. prosinca 1990., ustrojstva Narodne zaštite i hrvatske vojske, referendumu za samostalnu Hrvatsku 19. svibnja 1991. te rata i agresije, oslobođenja okupiranih krajeva, obnovu i povratak prognanih i izbjeglih, pa sve do pregleda hrvatskog gospodarstva s izlaganjem izvorno hrvatskih proizvoda. Svako povijesno razdoblje tj. svaka izložbena cjelina dopunjena je podtemama koje interpretiraju gospodarstvo i kulturna zbivanja u širem smislu.

Na izložbi su najviše zastupljena uobičajena sredstva klasične prezentacije muzejskih predmeta, kao i njihove simbolične inscenacije. Na izložbenom projektu sudjelovali su i kustosi iz Hrvatskog prirodoslovnog muzeja mr. Jakov Radović i Dragan Bukovec. Iz njihovih zbirki posuđeni su slijedeći predmeti; grumenčići zlata iz Brazila, čilska salitra »Oficina Slavonia« koja dočarava život iseljenika u čileanskim »oficinama« i opal čija su nalazišta u Australiji u Andamooku, Cooberu, Pedyu, Lightning Ridge i With Cliffs koji su postali i sinonim za nalazišta dragog opala. Mnogobrojni iseljenici kopači ruda i trgovci opalima, prilagodili su neke engleske riječi hrvatskog jezika kao npr. opalbuyers-opalbajeri.

U okviru teme stupovi hrvatske kulture s početka stoljeća izložene su röntgen-ske snimke na staklu kostiju pračovjeka iz nalazišta u Krapini iz Geološko-paleontološkog odjela HPM. Kompjutorska simulacija kostura i otkrivenih kostiju pra-

čovjeka govori o ulozi znamenitog hrvatskog prirodoslovca, paleoantropologa i znanstvenika Dragutina Gorjanovića Krambergera. Da se prikažu nobelovci za kemiju posuđeno je s Fakulteta kemijskog inženjerstva i tehnologije fotografije Ružičke i Preloga, te bočice s uzorcima sintetičkih organskih spojeva pisane rukom prof. Preloga.

Klasični muzeografski oblici kombinirani su i upotpunjeni različitim zvučnim efektima: glazbom klasičnom i zabavno-popularnom.

Izložba nije namijenjena uskom krugu povjesničara i specijalista, već i široj publici, što dokazuje i činjenica da je umjetnička vrijednost predmeta u sjeni njihove povijesne i dokumentarne poruke. Uz izložene predmete posjetitelji slušaju muziku iz pojedinog razdoblja, od skladateljice Dore Pejačević, Ive Tijardovića, Jakova Gotovca, do domaćih repera, podsjeća ih se na emitiranje prvih priloga Radio Zagreba 1926., slušaju govore vođa, maršala, političara, na videu se prikazuju najstariji dokumentarni filmovi s početka stoljeća i video zapisi iz Domovinskog rata.

Ratovi, različiti politički ustroji, ali i sportski uspjesi, kulturni događaji i znanstvena dostignuća, materijalna su sjedočanstva vremena u kojem sve prolazi, ali ostaje uvijek ista trobojnica – na kojoj se samo izmjenjuje nova društvena simbolika.

mr. Rhea Ivanuš